

דבר ה' אשר היה אל יואל

הגאון הגדול רבי יואל פרידמן זצוק"ל- איננו!!!!

הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק

קהל המונים כואב ודואב בראשות גדולי ומרביצי תורה, יושבי על מדין ורבנים, ליווה למנוחות את הגאון הגדול רבי יואל פרידמן זצ"ל, ראב"ד הבד"צ בעירנו, רב קהילת חניכי הישיבות חזון איש, מגדולי הדיינים בארה"ק, מחשובי ורבני כולל חזו"א, ומגדולי מרביצי התורה וההלכה, דעת יוראה, בעירנו, שנסתלק בפתאומיות בשנתו הע"ב & קוי זכרון ראשוניים על גדלות בתורה, ביראה ובחסד. הרה"ג רש"ב גנוט שליט"א & ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה

@ ויהי בנסע הארץ

צער גדול וכאב אין אונים אפף את עירנו כולה ואת קהילות בני התורה בפרט, עם סילוקו של אחד ומיוחד מגדולי התורה והיראה בעירנו, רב רבנן, שקיבץ וריבץ עדרים לתורה וליראת שמים, בגדול תורתו, קדושתו וטהרת לבבו הרחום, אביהם ומאורם של מאות מתושבי העיר, דיין דנחית לעומקא דדינא, מגדולי הדיינים בארה"ק ואב"ד דפה, שנטל על לבבו את כאבם ומצוקתם של משפחות נצרכות והעמיד את ארגון החסד המקומי 'עולם חסד', יחד עם עזרתו וסיועו לעשרות רבות של אלמנות ויתומים, חולים, נדכאים ומנזקים, הכל מתוך עמל התורה בלתי פוסק ויראת שמים טהורה, והבאת דבר ההלכה על ידי בתי ההוראה הנודעים בעירנו. רבים מתושבי העיר ממאנים להתנחם וכאבם קשה מנשוא, עם סילוקו של נפש נקי וצדיק, שטרח ויגע שנים רבות להעמיד דת על תילה בעירנו עיר התורה.

מספר שעות לפני פטירתו, אושפז הגר"י זצ"ל בבית"ח שיבא, עם חשש למחלת הקורונה, שם נלב"ע למגינת כל לב. בהלוייתו שיצאה מבית מדרשו קהילת חניכי הישיבות ברחוב אבטליון, השתתף קהל רב מבני העיר.

הגאון רבי דב רוזין שליט"א רב קהילת שכונת דרך החיים, אמר בהספדו כי "העיר אלעד כולה אבלה על פטירתו של הנפטר הגאון הגדול ר' יואל זצ"ל. על הנפטר הגדול מתאים לבכות את הקינה שאומרים בקינות בת"ב, "תורה תורה חגרי שק התפלשי באפרים אבל יחיד עשי לך ומספד תמרורים על תופשי משוטיך ופורשי מכמורים". הנפטר הגדול זצ"ל זכה לכל הבחינות היה שקדן גדול, למדן ועמקן וידען, מורה הוראה ודין שנחית לעומקא דדינא, ורב רחום ואוהב לבני קהילתו, אמר שיעורים עמוקים בכל מקצועות התורה וכיתת רגליו מבתי כנסיות לבתי מדרשות במסירות נפש למסור את שיעוריו הנפלאים, שעל אף שהיו עמוקים מאד, אמרם בטוב טעם ודעת שיהיו מובנים לכל והיה משמח את לב השומעים".

"חושבני שבעירנו אלעד היו רעמים שהרעידו את כל העולם כולו וזעקו 'הזדעזעי אלעד', אם היה לנו קצת עדינות הנפש, אם לבנו היה פחות ערל ואטום אם הינו פחות מגושמים וגשמים ויותר עדינים ורוחנים בודאי הינו שומעים את הרעמים החזקים שקוראים לנו להתעורר ולחזור בתשובה", אמר הגר"ד שליט"א.

הגאון רבי ברוך מרכי אטינגר שליט"א ראש ישיבת כנסת יחזקאל אמר בהספדו כי "קשה להספיד, אך יותר קשה שלא להספיד את הגאון העצום רבי יואל, גדול עצום בתורה ובכל מידה נכונה. וכתב הרמב"ם "ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות".

"ויש ענין מיוחד לחזור בתשובה ע"י מספד וכמו שכתוב בספר יואל פרק ב. א"כ יוצא שאם לא ננצל את ההספד להתעוררות ולחזור בתשובה יהיה טענה קשה עלינו, הקרבנו קרבן ציבור כה גדול ואנו צריכים לדאוג שלא יהיה לשוא וצריכים כולנו להתעורר ולהתחזק ללמוד מדרכיו של הנפטר לעמול ולהתייגע בעיון התורה להשקיע בתפילה, בלימוד המוסר ובמידות טובות".

הרב הגאון רבי אהרן שלום כהן שליט"א רב העירובין באלעד, דיבר בהספדו אודות תורתו, קדושתו וטהרתו ודמותו המאירה שהייתה לעיניים לכל הליכות העיר באשר הן. (ראו בהמשך שיחה עם הגרא"ש כהן שליט"א).

המרא דאתרא הגרש"ז גרוסמן שליט"א שנבצר ממנו להגיע בשל מחלתו, שיגר דברי הספד קצרים, אותם הקריא הרב הגאון רבי שמעון גלינסקי שליט"א מורה הוראה בבד"צ אלעד והמנהל הרוחני בישיבת 'משאת המלך'. בתוך דברי ההספד עמד המרא דאתרא שליט"א על הפסוק "דודי ירד לגנו לערוגת הבושם, לרעות בגנים וללקוט שושנים", שושנה מיוחדת בגן ה', אוי לנו כי חטאנו, כי נלקח רבי יואל זצ"ל מעימנו כרעם ביום בהיר. שר וגדול נפל בישראל, ידידי משכבר המים, זכרתי ימים מקדם, מתחילת העיר הגאון הגדול רבי יואל פרידמן זצ"ל התמסר לפעול בכל כוחו במסירות רבה שלא על מנת לקבל פרס בבית הדין וברבנות ובעניינים הרוחניים של עירנו, בפשטות ובענווה, והארת פנים לכל אחד, והפיץ ולימד תורה ויראה בעירנו, והנה עלה עכשיו למרום בסילודין ואותנו השאיר לאנחות. כל חייו קיים בעצמו "אדם כי ימות באהל" כפשוטו, וכולנו בהרגשת הלב כפי שאמרו שבטי ק'ה, "דיבר אתנו אדוני הארץ קשות, ויחרדו איש אל אחיו מה זאת עשה אלוקים לנו", אנו רואים את מידת הדין הגדולה, הן בקהילה הקדושה של עירנו, והן בכל העולם, כאשר יש רוח סערה המטלטלת את העולם מבריה קלה של הקב"ה. מה נדבר מה נצטדק, ואין ספק שהוא כקרבן עבור כל העיר, ולא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'.

המרא דאתרא הגרש"ז שליט"א כתב בהספדו, כי ראוי היה לבוא להספיד כראוי לת"ח גדול כזה, ומילים קצרות אלו, אין די בהם. והספדן של צדיקים מעכב את הפורענויות, אך העיקר הוא שהחי ישים אל ליבו, להתחזק בעמל התורה ויר"ש, ובמידות טובות וענוה שר' יואל זצ"ל היה מיוחד בהם. ויה"ר שיעלה רבי יואל למרום להיות שליח על משפחתו החשובה, והקב"ה יחזק את כל המשפחה ואת כל הקהילה הקדושה.

לאחר אמירת הקדיש המשיך מסע ההלוויה הכואב לעבר בית הכנסת 'משכנות יעקב' בבני ברק הסמוך לביתו, שם ספדוהו תמרורים הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א ראב"ד בד"צ בני ברק, וידידו הקרוב של הנפטר הגאון רבי אליהו פוזן שליט"א דיין בביה"ד, שתיארו את דמותו המיוחדת בכל מכמני העלייה. לאחר אמירת הקדיש המשיך מסע ההלוויה לעבר בית העלמין סגולה בפתח תקווה.

@וּאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת

הגר"י פרידמן זצ"ל נולד בח' בשבט תש"ח, לאביו רבי בצלאל זצ"ל, מנכבדי העיר חיפה, ולאמו מרת רחל ע"ה, ובבית גדול לד' ולתורתו הוא התחנך וגדל במסורת אבותיו הדגולים.

בילדותו התחנך בעיר חיפה, ועם התבגרותו גלה למקום תורה ללמוד בישיבת סלבודקה. שם התגלה עד מהרה בכישרונותיו הנדירים, ביגיעתו העצומה, בשקדנותו המופלגת שהפליאה את כל רואיו. עד מהרה הפך לאחד מטובי בניה, כשהוא מתאבק בעפרם של גדולי הישיבה באותן שנים, ונקשר עמוקות עם ראשי הישיבה שהוקירוהו והעריכוהו ברום גדלותו ואהבו להשתעשע עמו בעומק הסוגיות שנלמדו בבי מדרשא.

עם הגיעו לפרקו, נישא לרעייתו הרבנית מרת נעמי שתחי', בתו של רבי יונה אנסבכר זצ"ל, מתלמידי מרן המשגיח הגרא"א דסלר זצוק"ל, מיקירי פתח תקוה התורנית שיחד עם רעייתו הצדקנית מרת רחל ע"ה הפכו את ביתם למגדלור של תורה וחסד ושמירת על צביונה הרוחני של פתח תקוה בדור הקודם. לאחר נישואיו, המשיך את חוק לימודיו בכולל חזון איש, שם הפך עד מהרה לאחר מטובי הלומדים בה והיה לתל תלפיות שרבים נעזרו ברוחב בינתו וידיעותיו המופלגות שהיו להם לעיניים בלימודיהם כל השנים.

מלבד זאת, בשכונתו 'משכנות יעקב' נודע הגאון זצוק"ל כאחד משקדניה הנדירים שכל רגע מסדר יומו פנוי אך לתורה ועמלה, והוא משקיע כל עיתותיו בעמל התורה ורכש בה קניני נצח.

בהיותו גאון בכל מקצועות התורה, נתבקש לכהן כדיין בבית הדין של מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל. רבי יואל זצ"ל נודע בגודל מומחיותו בעניני חושן משפט, ואף כיהן בהרכבים המיוחדים בדיני ממונות לצד מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל וילבחס"א הראב"ד הגר"י סילמן שליט"א. עד מהרה הפך לאחד מגדולי הדיינים וכיהן כאב"ד בבית הדין, כשרבים ניאותו והתפעלו מרוחב ידיעותיו בכל מקצועות ההלכה וההוראה.

את משרת הרבנות החל כשנקרא לכהן תחילה כרב בבית המדרש צעירי פוניבז' בבני ברק, שם היה דורש מידי שבת בין קבלת שבת לערבית בענייני הלכה. רבים מכל קצוות העיר היו מגיעים לשמוע את שיעוריו הבהירים והעמוקים בעומק הסוגיות ההלכתיות השונות דבר שבת בשבתו.

לפני כט"ו שנים הוא התמנה לבקשת גדולי ישראל לכהן כרב קהילת 'חזון איש' בעיר אלעד, ועד מהרה הפך לאחד הרבנים המיוחדים והמוכרים בעיר, שרבים מהשאלות העולות על פתחה הובאו להכרעתו ההלכתית המיוחדת, וכולם התפעלו מרוחב ידיעותיו וחכמתו המיוחדת. מאז הנהיג את הקהילות ביד רמה, והיה לשם דבר בדרשותיו המיוחדות ובישיעוריו הבהירים בקהילות השונות ובכוללי האברכים בעיר, בהם מסר שיעורים בענייני חושן משפט בקביעות.

עם השנים כיהן הגר"י זצ"ל כדיין בבד"צ אלעד, ובהמשך התמנה לכהן כראב"ד 'חניכי הישיבות' בשכונת אבן האזל. כל נושא שעלה על שולחנו היה בודק מיד מכל זוויותיו ועונה מידענותו המיוחדת בבהירות ופסקנות שהפתיעה כל רואיו.

רבי יואל זצ"ל היה מיוחד ביראתו שקדמה לחכמתו, כשתפילותיו היו לשם דבר כמונה מעות, ודקדוקו במצוות היה בהידור רב. בד בבד היה גדול בעשיית חסד ובמאור פנים לכל אדם באשר הוא, וזכה להקים בעירו קופת צדקה מיוחדת 'עולם חסד' שבשנות התנהלותה גייסה מיליוני שקלים, כשהוא מתווה ומנחה בכל הדרכים הנצרכים לפעילותה. כאן ניכר היטב עמוד החסד שניחון בה והיה ליבו רגיש לכל מקרה כאילו מדובר במקרה פרטי משלו. זכורה לרבים שיחתו המיוחדת שנמסרה מידי שנה במוצאי שמחת תורה לכל קהל בני התורה באלעד, שבה היה מרחיב על צרכי העיר וקהילותיה, ברוחניות ובענייני השעה, שהם היו אבני הבוחן לשגשוגה והתפתחותה התורתית של העיר כל השנים.

למרות העובדה שידע לא מעט תלאות ודחקות בימי חייו, מצא תמיד את השמחה באור התורה הקדושה ששימחה אותו ללא גבול והפכה אותו למאשר שבאדם, עד שרבים התפעלו ולמדו ממנו כיצד התורה מחיה את האדם בכל מצביו ורגעיו.

בתקופה האחרונה ידע סבל ומכאוב, ואתמול בבוקר השיב לפתע פתאום את נשמתו לגנזי מרומים למגינת ליבם של בני המשפחה ההמומים והכואבים, שמיאנו להיפרד מעטרת תפארתם.

הגאון זצוק"ל הותיר אחריו את אחיו הרבנים שליט"א, רעייתו הרבנית שתחי' שעמדה לימינו במסירות נפש, ובנין וחתנין רבנן, נכדים ונכדות הממשיכים במורשתו המיוחדת, יחד עם תושבי אלעד, החשים אבלים, יתומים מאין אב.

@ זאת התורה אדם כי ימות באהל

הרב הגאון רבי אהרן שלום כהן שליט"א, מחכמי התורה בקהילת חניכי הישיבות והרב האחראי על מערך העירובין בעירו, מספר בכאב גדול על הגאון רבי יואל זצ"ל. "הרב זצ"ל היה בקי גדול בתנ"ך, בש"ס ובפוסקים, בצורה עיונית ויסודית ביותר, לצד ידיעותיו העצומות בתורה ובהלכה, בד' חלקי שולחן ערוך ובכל הש"ס כולו, הראשונים והאחרונים וספרי הפסק, היה הרב זצ"ל אחראי מטעם הגאב"ד הגר"נ קרליץ זצ"ל לברר כל מכשיר טכנולוגי וכל נושא הלכתי הטעון בירור מדעי וטכנולוגי, כדי לקבוע דבר ה' זו הלכה בשאלות של שבת ויום טוב וכדומה. רבי יואל זצ"ל היה בקי גדול מאוד במגוון רחב של ספרי יראה ומוסר, כולל בספרי חסידות, היה רחב אופקים בכל נושא בתורה וידע לברר כל דבר ועניין לאשורו, כשהוא מתייעץ בקביעות עם אנשי המקצוע בכל תחום הנצרך לו, בבית דין ובבית הוראה ובכל שאלה הלכתית שנתקל בה. ר' יואל ידע להוציא מכל אחד את הנצרך לו ללימודו והסקרנות התורנית-הלכתית שלו הביאתו לברר כל דבר לשורשו, לשאול ולהתעניין. מטעם הבד"ץ של ר' ניסים שלחו אותו לברר נושאים רבים מבחינה מקצועית והלכתית. הוא סיפר לי שבעבר נערך דין תורה בשכונת זכרון מאיר בב"ב, לאחר שכמה שכנים טענו שהרעש והפיח של הגנרטור לשבת מפריע להם. בית הדין החליט שצריך לעבור שכן שכן ולשמוע האם אכן הגנרטור מפריע. "שלחו אותי למרן הגר"ש וואזנר זצ"ל", סיפר לי ר' יואל, שהיה כמובן אחד מתושבי השכונה, בעצם רב השכונה. הרב וואזנר שמע והגיב בתמיחה: "לי מפריע שבת?!..." הרב סיפר לי שנשלח לשליחות מסוימת מטעם הבי"ד להאדמו"ר מאמשינוב שליט"א ולעוד שליחויות רבות מספור, כשהבי"ד ובראשם ר' ניסים סומכים את ידיהם עליו".

"הרב זצ"ל היה מתמיד גדול מאוד, ועסק בתורה ימים על גבי ימים ללא הפוגה. לא עניין אותו שום דבר מענייני העולם הזה, לא מתוך עבודה גדולה, זה פשוט לא עניין אותו. שום דבר באמת לא עניין אותו

חוץ מלימוד התורה. העולם מכיר את חוסר התעניינותו של רבי חיים קניבסקי שליט"א בכל ענייני העולם הזה, אבל חושבני שר' יואל זצ"ל לא היה שייך, בדיוק כמו הגר"ח ק, לעולם הזה. נכון, הוא היה מעורב ומעורה עם הבריות מתוקף היותו דיין ורב, אבל באמת הכל עבר מעליו, לא עניין אותו באמת שום דבר חוץ מלימוד, מספר רבי אהרן שלום כהן.

"כידוע, דעתו נשמעה במאוד מאוד אצל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, זאת מתוך קרבתו הגדולה למרן הסטייפלר זצ"ל והחברותא הקבועה שלו עם הגאון המופלא רבי גדליה נדל זצ"ל, שכנו של שר התורה שליט"א, שהעריכוהו וכיבדוהו למאוד. הוא סיפר לי פעם שנסע במונית להלווייתו של רבי גדליה נדל זצ"ל ומכשיר הרדיו פעל ואחד מתלמידי ר' גדליה דיבר עליו. התלמיד אמר שר' גדליה לא אכל מעולם גלידה, משום שאמר שבגלידה אין כל תוספת תזונה. זה לא מועיל לבריאות הגוף מאומה. אם כן, אין סיבה לאכול גלידה... הסיפור הזה "תפס" מאוד את ר' יואל זצ"ל.

רבי אהרן שלום כהן שליט"א מספר על מסירות הנפש הגדולה של הרב זצ"ל והרבנית תבלחט"א, כשהגיעו לשבות באלעד כדי להיות יחד עם בני הקהילה. "הוא שהה בביתי כמה וכמה פעמים בשבתות, ואמר לי שרעייתו הרבנית שתחי' מאוד חוששת משיבתם בבתיים של אנשים, משום שהיא כל הזמן חוששת שמא הילדים ישברו או יקלקלו משהו. היתה לו טירחה עצומה וקשיים גדולים כשהגיעו בקביעות לשבתות באלעד. הרב היה סוחב איתו דליי מים, כדי שיהיה לו מים כשרים לשבת קודש. כמובן דאג שבכל בית שהתארח בו יהיה גנרטור ותמיד היתה משפחתו משאירה את הדירה נקיה ומסודרת".

"הרב לא אכל בשום מקום מחוץ לבית. היה משתתף בכל השמחות והקידושים של הקהילה ובכל שמחות הבר מצווה והחתונות, אך לא היה טועם כלום, חוץ משתייה. כששוחח עם ידידו הטוב הגאון רבי אליהו פוזן שליט"א על כשרות המאכלים, אמר לו כמסיח לפי תומו ש"אני רוצה לאכול בבית רק מה שאוכלים אצל ר' חצקל ברטלר"... כמובן שהוא עישר כל מאכל ודקדוק ההלכה שלו היה מופלא מאוד, כפי המקובל אצל תלמידי החזון איש. ועם כל זאת שהיה דבוק בחזון איש זיע"א ובתלמידיו הגדולים, היה מכבד מאוד את דעות פוסקי ההלכה האחרים והיה דן בדבריהם בכבוד ובמורא גדול ובענייניות רבה, כדרכה של תורה".

הגרא"ש כהן שליט"א ממשיך ומספר: "הרב זצ"ל קיבל כל אדם כפי שהוא וידע להלך לפי רוחו ואופיו, סגנונו וההשתייכות הקהילתית של כל יהודי. היה מברך כל אחד ב"שלוש עליכם" לבבי ומרבה ללחוץ ידיים ולחייך לכולם, בלבביות גדולה. רבים שלא מבני הקהילה היו מתייעצים איתו, באלעד ובבני ברק, והיה עונה לכל אחד לפי רמתו וסגנונו. אני זוכר מקרה אחד, של אבא שמאוד לחץ על בנו שייסע איתו למזרח הרחוק, כדי לנהל איזו עסקה. הבן לא רצה לנסוע, כי חשש מכך שלא יהיה שם אוכל כשר למהדרין אבל האבא מאוד רצה שיצטרף אליו בנסיעה. ר' יואל בירר על מקום יהודי שיש שם, במזרח הרחוק, והורה לבן לנסוע לשם ולאכול שם. כמובן שאם מישהו אחר היה שואל שאלה כזו, התשובה היתה אחרת, אבל הרב זצ"ל הכיר בנפשו הגדולה כל אחד, טיבו ושיחו ושיגו, וידע להשיב לפי מה שנצרך לאותו שואל".

"למרות שכדיין בבית דין נתגלעו לעיתים ויכוחים וחילוקי דעות עם אנשים, וכך גם בהנהגת העיר והעמידה האיתנה בכל המקומות בהם פעל במסירות נפש כדי להעמיד הדת על תילה, אך הוא רצה מאוד מאוד להסתדר עם כולם ומאוד מאוד כאב לו, באופן אישי, שפלוני לא מרוצה ואלמוני לא מרוצה. הציעו לי להיות "בעל מקריא" בתקיעות בראש השנה בקהילה מסוימת שסברו שר' יואל נטה כנגדם בהערותיו ושאלתי אותו האם ללכת. הוא שמח מאוד על ההצעה ואמר: "אדרבה, תלך לשם. אני באמת רוצה להסתדר עם כולם".

הגרא"ש כהן שליט"א מספר בערגה על שפלות הרוח והענווה הגדולה של הרב זצ"ל, שעשה את כל הליכותיו ודקדוקיו בהצנע לכת גמור ומתוך תחושת ביטול. "הוא היה שומר בצנעא את הלכות יום טוב שני, אבל אף אחד לא ראה ולא ידע. כששמתי לב לזה פעם אחת באקראי ושאלתי אם זה נכון, השיב באיזו הצלחה אופיינית ובגיחוך קל, וזהו. הוא לא הגיב יותר"...

"היה לו אוצר בלום של עובדות והנהגות מגדולי ישראל, אותם שימש בסילודין והרבה לשוחח עימם בדברי תורה ובענייני הציבור. הוא סיפר לי שישב בזמן הבחירות של תשמ"ט במעונו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, יחד עם אחיו הגר"צ שליט"א, וסיפרו להרב שך על עוול גדול ופלילי שעושה הצד השני והשאלה היתה האם לפנות למשטרה. הרב שך זצ"ל הורה בנחרצות: "אנחנו לא מכניסים אף יהודי לכלא", ובזה נגמר הסיפור. הרב סיפר לי על אחד מחבריו הקרובים, מבני ירושלים, שהיה מדבר בלימוד

בקביעות עם הרב שך זצ"ל ובבחירות בתשמ"ט שאל את הרב שך האם להצביע לדגל התורה. הרב שך ידע שהבחור הוא ירושאלמער, שמשפחתו לא מצביעים בבחירות, וספק לו בנחרצות: "יש לכם מסורת בבית לא להצביע, אז אתה לא מצביע!". אחד דיבר איתו בכבוד ובהערכה, על הוראה של רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל. הוראה שלא היתה ברורה ומובנת לשואל. ר' יואל הסכים שההוראה אינה מובנת, אבל הוסיף מיד ואמר: "אבל כלל ישראל שומע לזקני הדור". נקודה..."

"אפשר לספר הרבה על גדלותו בתורה, על ההתמדה שלו, טהרת לבבו ויראתו הקודמת לחכמתו", מסכם בצער הגרא"ש כהן שליט"א, "מי ייתן לנו תמורתו".

@ חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו

ב'שיחת החג' שערכנו עם הגאון רבי יואל זצ"ל בשנת תשע"ב, אמר הרב צדוק"ל את הדברים הבאים: יש חסד רב מאוד באלעד, מכל התחומים. האנשים מסבירי פנים באופן מיוחד, יוזמות אישיות של סיוע מתגלגלות בכל רחוב, והנדיבות היהודית מוצאת מקום רחב להתגדר בו. ארגוני חסד רבים ברמה הארצית, אישי המפתח שלהם יושבים באלעד. קופות הצדקה בעיר עושות יש מאין, ובתקציבים יחסית מעטים יוצרות בחכמה המון. לכל ארגון כאן היחודיות שלו, וכולם עובדים כל כך יפה, כל כך מסודר, כל כך מקורי- שזהו לימוד זכות גדול בשמיים על העיר ועל תושביה.

אני רוצה לדבר לרגע על ארגון אחד הקרוב לליבי במיוחד. "עולם חסד". את הרה"ג ר' אליעזר סדן אני מכיר מכולל 'חזון איש'. יחד למדנו שנים רבות, והוא אברך... אה, הוא אברך! "הגר"י פרידמן מתחייך בעונג. "תלמיד חכם, מתמיד גדול בסברא ישרה והבנה נכונה. יום אחד, לפני ארבע שנים, אולי יותר, הוא בא אליי יחד עם קבוצת חברים שלו. כולם בני תורה עדינים, שידיהם רב להם במעשי חסד וצדקה בעיר. הם רוצים, כך אמרו, להקים קופת צדקה נוספת.

ראיתי את זה בחיוב. כל קופת צדקה נוספת- מה טוב. העניים והנזקקים רק ירוויחו. אין בעניין כזה 'תחרות', כל המרבה הרי זה משובח. כתוב בחזון איש, ב"אמונה וביטחון", שאדם הרוצה לעשות חסד עם עני פלוני ורואה שחברו עושה עימו חסד, אם ליבו צר על כך- זהו סימן שהוא אינו מעוניין בטוב של העני אלא בעצמו, וגמילות החסדים אינה מעניינת אותו. כך כותב החזון איש זיע"א.

אז כשהם באו, הרב סדן וקבוצת ידידיו לדבר מצווה- לא אני פתחתי להם את הקופה, הם פתחו אותה, אבל מאז אני משתדל קצת לעזור להם, ברוך ה', "סיפר ר' יואל.

"אמרתי להם בתחילת הדרך: 'תלמדו מהקו של ישיבת סלבודקא. הקו של סלבודקא הוא: 'הצנע לכת מתוך פרסום'. רבי מרדכי שולמן זצ"ל, כפי שכבר ספרתי לכם, היה ראש ישיבה של מאתיים תלמידים וכשנפטר שאלו אנשים ברחוב בתמהון 'מי זה'. לעשות מה שצריך ובלי רעש. פרסום מינימאלי מחויב ולא יותר. בלי צלצולים מיותרים, מעבר לנדרש לגיוס התרומות. זו הדרך להצלחה בס"ד. ומאז, הם נוהגים כך". כך אמר אז בשעתו הגר"י זצ"ל, כאשר הדברים מדברים בעד עצמם, דבריו הם זכרון לפועלו האדיר שלו עצמו, האיש שנשא את חסדי העיר על כתפיו ולבבו הרחום.

בשיחה שערכנו השבוע עם תלמידו ומקורבו הרב הגאון רבי אליעזר סדן שליט"א, מחכמי התורה בשכונת אבן האזל, ראש הכולל בישיבת צפת ומראשי ארגון החסד המקומי 'עולם חסד', אומר לנו רבי אליעזר שליט"א בצער אין אונים: "הדם שותת וקשה לי עדיין להגדיר, לדבר ולשרטט קווים ברורים על מורינו רבי יואל זצ"ל. רבי יואל לא היה רב במובן הרגיל, רב שיש לו תלמידים המתייעצים עימו והולכים הביתה. הוא גם לא היה רב במובן של קהילה, חוקים ותקנות. רבי יואל לא היה רב של הוראות דרכי לימוד או השקפה. הוא פשוט ישב לידך בבית הכנסת או בספסל, הביט בך בגובה שלך ולא משנה מי אתה. הוא לא דיבר איתך כחבר, הוא באמת היה חבר, וזה היה מבלבל מאוד, כי לפעמים נכשלנו וכמעט שכחנו, וגם אם היה משהו שחשב שהיוצרות התהפכו, ומי שראוי היה לו להיות תלמיד נהג בו כאילו היה הוא רבו, יכול הדבר היה להימשך במשך שנים, לא היה מי שימחה בו, כי רבי יואל לא היה כאיסקופה הנדרסת, בכלל לא, כי האיסקופה תופסת גם היא מקום, ורבי יואל לא תפס מקום בשום מקום, גם לא כשהיה במזרח, גם לא כשהיה ברום הקורה, וגם לא כששמוהו כאיסקופה..."

הרב סדן: "חז"ל כותבים דברים חמורים מאד על "כל המתעצל בהספדו של חכם". אבל הקושי אצלי להספיד את רבי יואל, לא מגיע מעצלות, אלא מאופיו של החכם. משמת רבי יואל בטלה ענווה, ומשבטלה שוב א"א לדבר עליה, השומע ייפרש את הדברים לפי מושגי עולמו המצומצם, אבל זה ממש לא זה. על קברו של מרן הגרש"ז אוירבך זצ"ל אמר בנו הגרא"ד שליט"א, הרב של טבריה: "אבא, איך אוכל להספידך, הרי האמת שלנו אצלך היתה שקר".... וכך התחושה שלי גם כן, כל מה שנכתוב ונאמר על רבי יואל זצ"ל, יהיה עדיין בגדר דברים בטלים.... יש עוד רבנים תלמידי חכמים יודעי ספר, עמקנים ומתמידים, אך נדיר למצוא שילוב של כמה וכמה תחומים, כפי שמצאנו אצל רבי יואל זצ"ל. אבל כמדומה שיש דבר שיש רק ליחידים, שעם הכל, גם לוקחים 'אחריות', לקחת עול עד הסוף. לדעת לומר כן וגם לומר לא. מי שמפחד מה' אחד- לא מפחד מאף אחד... מצד אחד, הרב זצ"ל היה כל כך אדם רך, מקבל מכל אחד ושומע כל אחד, ומצד שני כזה שיודע לעמוד על שלו בלי לפחד. אדם רגיל מפחד בעצמו אולי יש לו איזה נגיעה... וממילא הוא משנה דעתו כל הזמן, אבל אצל הרב זצ"ל כל אחד יודע, גם המתנגד לדעתו כי מעולם לא היה לו שיקול של טובת הנאה או נגיעה אישית, השאלה תמיד היתה רק מה נכון לעשות, מה הקב"ה רוצה.

וממילא, יש שעושים רק מה שחייבים, מה שיש כח, ויש כאלו, כמו הרב זצ"ל שלעולם, אבל לעולם, לא אמר "אני לא יכול כרגע, תתקשר מחר, אני עייף ומאוחר... אני באמצע משהו"... הדברים והמשפטים הללו לא היו לא קיימים אצלו בכלל. יקום מי ששמע פעם מהרב 'אני צריך'... לא היה, דבר כזה! כי אין 'אני' ואין 'צריך'. צריך רק דבר אחד, לעשות את רצון ה'.

הרב סדן שליט"א ממשיך ומספר בכאב: "ראינו אצלו ב'עולם חסד' שיקול דעת נקי וזך. מצד אחד הוא היה אומר בהפתעה: "מה, משפחה עם 10 נפשות לא יכולים להסתדר עם 5000 בחודש...?"... ומצד שני, הייתה לו שימת לב מיוחדת ועדינה, דקה מן הדקה, לכל פרט ופרט, קטן כגדול. מתי צריך 'עבד לרוץ לפניו' וגם מתי אסור לעזור. והרבה פעמים סבר שלא חייבים לעזור, אבל... צריך לרחם... לעולם הוא לא כפה את דעתו. תמיד היה אומר, בשפלות הרוח הנודעת שלו, "מישהו דיבר איתי"... "הייתי חושב"... "אבל תעשה מה שאתה מבין"....

"הרב זצ"ל הקדיש לנצרכי העיר שעות עד אין קץ. בואו נעשה חשבון פשוט: בכל מגבית הוא עבר על 500-600 טפסים. בממוצע הוא הקדיש לכל אחד 3 דקות... הגענו ל30 שעות, וזה לא כולל כמובן שעות על גבי שעות בדיונים פרטניים על מקרים מסוימים, שאלות ודיונים לאין גבול.

"הרב זצ"ל עמד בראשות קהילה. היינו שואלים אותו האם יש מישהו מהקהילה שלו שצריך עזרה, אך מלעולם לא הייתה עדיפות למישהו שהוא מכיר, לעדה או לחוג מסוים. אדרבה, תמיד היה אומר לנו: "פלוני לא שייך לקהילה מסוימת, אז צריך לעזור לו יותר".

"כל ההכרעות ניתנו על ידו מתוך ראש של דיין, לב של בעל חסד, וענווה שלא מעלמא הדין..."- מספר רבי אליעזר סדן שליט"א- "אני לא הכתובת לדבר על עמל התורה וההתמדה העצומה והמפורסמת שלו, אבל ראינו אצלו דבר לא רגיל, התמדה עצומה, שעות על גבי שעות של עיון גדול והתמסרות מוחלטת ללימוד התורה, אבל תמיד תמיד בנחת. גם כשבאת להפריע לו באמצע סדרי לימודו, מעולם לא הרגשת מטריד, גם כשעכבת אותו בדרך לכולל. תמיד השיב בנחת, תמיד ענה ברוגע, תמיד הרגשת כאילו עכשיו אתה החברותא שלו ואין לו מה לעשות, חוץ מלשמוע אותך".

@ לְכִתְּךָ אַחֲרֵי בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה

הכרת טובה גדולה צריכה להינתן להגאון רבי יואל זצ"ל, על מסירותו העצומה לבית הדין ובית ההוראה המרכזי, בו עמל ויגע, התמסר בכל כוחו והשיב, במשך שנים רבות בעירנו, למאות מאות שאלות בחושן משפט ובכל חלקי התורה, והכל שלא על מנת לקבל פרס.

בשיחת החג ל'קוראים אלעד' בשנת תשע"ב, סיפר הגאון רבי יואל זצ"ל כיצד הגיע לאלעד: "שנים רבות ישבתי בבית הדין עם הגרש"ז גרוסמן. הוא עמל קשה, במסגרת ועדת הדיור של 'דגל התורה' על פתרונות לציבור שלנו. כן, כן, אין חדש תחת השמש... שרון היה אז שר השיכון, והוא רצה ליישב את אלעד בקציני צבא. אוויר טוב, שטח ריק במרכז המדינה. קרוב לבסיסי צבא. מקום אידיאלי למגורים לקצינים שלו. אבל הגרש"ז גרוסמן דיבר והסביר ושכנע- ושרון הסכים. למרא דאתרא שליט"א יש נשיאת

חן בסיסית, וכל מכריו מוקסמים ממנו מיד בשיחתם הראשונה. כך יועד האזור לעיר חרדית. עובדות אלו שמעתי בברור מאחי, רבי צבי פרידמן, שהיה שותף ג'כ במהלכים אלה.

אלעד הייתה אז גבעת טרשים, בלי טרקטור אחד על האדמה הנטושה, אבל הרב גרוסמן כבר ידע היכן ייבנה מה, ומתי... לא היה לי קשר לזה. טוב לי בכולל... מפעם לפעם שמעתי ממנו על העניין. אז קראו למקום "מזור". כשקמה אלעד מן החולות ועלתה על המפה, שאל אותי רבי ניסים קרליץ יום אחד אם אני מוכן לנסוע לאלעד.

"לאלעד?" שאלתי אותו בתמהון. "זה לא חסר לי."

"אבל זה חסר לאלעד," ענה ר' ניסים בשקט.

"אני לא בטוח שאני התשובה," פקפקתי. רבי ניסים רק הניד בראשו בביטול מחויך.

"במה זה כרוך?" בררתי אצלו. "שעה בשבוע, לשבת לענות בבית ההוראה."

"וזהו?" רציתי להיות בטוח.

"זהו."

עדיין חששתי: "אולי לא בכל מקום אני יודע לענות," אמרתי לו. "מה שלא יודעים, לא עונים," חרץ קצרות. הוא כבר ראה את העניין כסגור.

באמת היה לי קשה עם זה. מה לי ולצרה זו... זה לא היה התפקיד הראשון שמרן הגר"נ ניסה להציע לי.

בהמשך שיחת החג לקוראים אלעד הסביר וסיפר הגאון רבי יואל זצ"ל על אופיו וטבעו של בית הדין הפועל והפועם בעירנו, שהוא עצמו עמד בראשו, בחכמה בתבונה ובמסירות רבה. "צריך לדעת, למי שאינו מכיר את ההסטוריה של הישוב החרדי במדינת ישראל, שכל בתי הדין בארץ ללא יוצא מן הכלל בנויים על הבסיס שמרן הגר"נ קרליץ קבע. כשהוא הקים את בית הדין, לפני למעלה מארבעים שנה, דחפו מרנן הסטייפלר והרב שך זיע"א מאוד מאוד את הקמתו, בפועל, כיוון שעד אז לא היתה מתכונת מסודרת של בית דין חרדי, והציבור היה הולך לערכאות. [היתה מתכונת מסוימת של בד"ץ "העדה החרדית", שלא התאימה ליישוב המתפתח]. רבי ניסים בא וקבע כללים ושיטות שכל בתי הדין בארץ - ללא יוצא מן הכלל - עובדים היום לפיהם. דוגמאות? מתי נותנים צו מניעה, כתב סרוב, על אלו נושאים דנים, איך דנים, סידור ההרכבים של הדיינים, היחס לחוקי המדינה, ועוד. הכל היה פרי עמלו ומחשבתו בהקמת בית הדין, בגיבויים הצמוד של גדולי ישראל מכל הסוגים. ממילא, גם בית הדין באלעד מתנהל כמו בית הדין בבני ברק, באופן בסיסי, ועובד מכוחו.

הגר"י פרידמן זצ"ל אמר ב'שיחת החג' את הדברים הבאים: "א"ב של בית דין ושל דיין הוא לומר את האמת ואת הצדק ללא שיקולים צדדיים. כולל - הוא נאנח - "לא להתייחס לדמעות ולא לתת לרחמים רשות כניסה. וזה החלק הקשה ביותר. עומד יהודי שחוייב לשלם לחברו בבית הדין ובוכה. פורס את מצוקותיו ומעלה תהיות לגבי רמת החיים החדשה שייאלץ להיכנס אליה לצורך תשלום הפסק. "זה שלום - בית", הוא יאמר. "הילדים אינם מסוגלים לחיות בצמצום כזה, וגם אמא שלהם לא."

ואז אנחנו אומרים לו: 'אנחנו מרחמים עליך מאוד, באמת. אחינו אתה, וכאבך נוגע לליבנו. אבל כאן בית דין, והאמת חייבת לצאת בהירה וברורה. כאן לא לשכת הסעד. בוא אל"י הביתה ואשמח לעזור לך, בלי נדר. אין לי הרבה, אבל מה שיש... בשמחה. אבל כאן, בבית הדין, אין מקומן של רגשות. דיין חייב להיות דיין אמת."

"לא פעם מתאונן אדם שחוייב לשלם על רמת הכנסתו הנמוכה או על דחקו הכלכלי. אני מוציא אז את ה'שולחן ערוך' מהארון, פותח ומראה לו את ההלכה האומרת שבעל חוב - אסור לו להאכיל את ילדיו, אם אין לו כסף, עד שיסלק חובו. 'אנחנו איננו נוהגים כנפסק בשו"ע', אני אומר לו. 'אבל תהיה מוכרח להצטמצם. בית הדין אינו מחייב סתם, והלכה צריך לקיים'."

יש אנשים הכועסים. הצד המפסיד תמיד יוצא בלב כבד... אבל זה רצון ה', הפסק. והוא ניצב עימנו בהחלטותינו.

יש גם להפך: פעם נכנסה אישה, עם סיום יום הדיונים, והניחה בכבוד על השולחן עוגה גבוהה, מעוטרת. "זו הכרת הטוב שלי", מלמלה. "שנתיים ארוכות דאגתם לי במסירות כזו עד שקבלתי גט... חפשי משהו לתת, אבל לא מצאתי... מה קונים לדיינים? אז בסוף הבאתי עוגה, המשובחת ביותר שלי..."

בית הדין מנפיק לעיתים גם ספורים הזויים, ורבי יואל מגולל בחיך מר אחד מהם: "שני בעלי הדינים היו עוינים מאוד. אחד מהם הכחיש את טיעוני חברו מכל וכל. הוציא חברו מסמך מכיסו בשלווה, ובו- כך אמר- מוכחות טענותיו אחת לאחת. בעל הדין השני הציץ בו בחטף. הוא כנראה ידע שחברו צודק, ומסמך זה אמור להוכיח את צדקתו ולהביא להרשעתו- הוא. לא ארך יותר משבריר של רגע, עד שהושיט את ידו בגסות, חטף בפראות את המסמך ו- אתם שומעים?- בלע אותו! בלע אותו ממש.

בכל שנות קיום בית הדין, כמעט לא ראו הקורות את מרן הגר"נ קרליץ יוצא מכליו. אבל בפעם הזו... את זה הוא לא יכול לשאת".

הגר"י פרידמן קרא, ב'שיחת החג' ל'קוראים אלעד', לחשוב קדימה בכל הנוגע לתביעות לבית הדין: "יש שכנים הבאים לבית דין ונלחמים עם שיניהם על הרחבת דירה או סכסוכים אחרים. לא פעם אני אומר להם: "רבותי היקרים, הדין אכן עימכם. מותר לכם לבנות, עד הסוף, בלי להתחשב בטיעוני השכן. אבל אתם הרי תחזרו הביתה, וליבו של השכן יהיה מר עליך. עד מאה ועשרים אתה אמור, בעז"ה, לגור איתו. לפגוש בו מידי יום, בבית הכנסת, במדרגות, בחצר. הילדים שלכם גדלים יחד. נכון שהדין איתך, אבל- רבי יהודי שעניו בראשו- חשוב היטב היטב האם לא משתלם לך, בסופו של חשבון, דווקא לוותר לו... החיים אינם נגמרים עם סיום הבניה, ולא כשיוצאים מפתח בית הדין".

--- אויה נא לנו כי חטאנו, כי נאסף הגדול והצדיק מעמנו. מי יתן לנו תמורתו.

(המאמר טעון גניזה!!)

מסגרת

כוללים- כמו בבני ברק

וכך אמר הגאון רבי יואל זצ"ל ב'שיחת החג' ב'קוראים אלעד' בשנת תשע"ב: "כשאנחנו קנינו דירה בשכונת 'משכנות יעקב' היא הייתה שכונה חילונית לגמרי. קומץ אברכים וההכרח שהתמודדו איתו הביאו להכרה שלא ייתכן שבני ברק תישאר מזכרון מאיר עד גבעת רוקח ומוכרחים 'לפרוץ את גבולות העיר'. וכך יצאנו, ל'משכנות', שהיו רחובות מאוכלסים בצפיפות בזוגות מבוגרים שאינם שומרי מצוות, לדאבוננו. ועד רחוב נחמיה לא ראית צורה של יהודי, בכל הדרך... כמה נאבקנו על בית כנסת, על תלמוד תורה, על בית ספר. כמה מסירות נפש. יצאו אברכים לרמת אלחנן שאחרי 'רחוב השומר' החילוני, ושורות ארוכות של פרדסים בינה לבין רח' אדמו"ר מגור. "שכון צה"ל" קראו לה בתחילה... כלום לא היה ברור מאליו.

מי מדבר אז על "נאות יוסף" או מערב בני ברק, שהיו מערכות בחירות- בזמן החזון איש- בהן תושבי השכונות הללו העמידו את חרדי בני ברק במיעוט מול הרוב החילוני והדתי לאומי שם... היו ימים. ועוד שנים ארוכות אחר כך הרגישו ברחובות שם כמו בתל אביב, עד שהפכו לבני ברק שלנו, כשתורה ממלאה את הבתים.

באלעד- "חוזר רבי יואל לנתח את רחובותינו- "באלעד יש הכל. יש בה בסיס מצוין לבני תורה ולאברכים שיהיו תלמידי חכמים. היא לא מספיק רחוקה מבני ברק כדי שנדאג עליה כל כך. כמעט כמו קרית הרצוג... אלא מה, "הוא חורץ בפשטות, "צריך להתפלל, וצריך לעבוד, וה' עוזר. זה תהליך ממושך ואולי גם לא פשוט, אבל השפעת גדולי ישראל תחלחל לכאן, אם נזכה. אלעד סמוכה לשולחן מלכים וניזונה מהם. נכון, חסרים כאן אנשים מבוגרים, תלמידי חכמים וותיקים שראו הרבה גמרא וידעו הרבה מטעם החיים... נו, זה מום עובר. עניין של כמה שנים...

כן, 'כולל חזון איש' אין באלעד. גם לא 'כולל פוניבז' , " הוא מודה, " אבל הכוללים הצעירים בבני ברק נראים כמו הכוללים של אלעד, אין הבדל... וגם בהם אפשר לצמוח, וגם שם וגם כאן אפשר לגדול!"

וכשר' יואל דיבר אז, בפשטות ובאהבה, על 'לגדול' - הוא יודע היטב את המסלול. יהי זכרו הגדול ברוך.